

la sua *subtelitat*», Llull, però també «... no s'poria defendre a la malea e *subtleia* del demoni», id. (*Merav.* iv, 188; *L. d. Sta. Maria*, 217).

Subtracció, subtractiu, subtrahend, V. treure *Subbulat, V. súbula* (SIVELLA) *Suburbà, suburbi, suburbiàl, V. urbs* *Subvenció, subvencional, subvencionar, subveniment, subvenir, V. venir* *Subversió, subversiu, subversor, subvertidor, subvertir, V. vertir*

SUC, del ll. *sūcus* 'saba de les plantes', 'suc del cos humà o dels animals'. □ 1.ª doc.: orígens, si bé no disposem de dades anteriors al S. xiv.

Such dicc. de rims de JMarc (1152), *such, sucs, Torcimany* d'Aversó (1400, 150). «Hon? —dix lo metge / --- / dix colerós: / —Si'l mal no sé / com lo guarre? / —Adevinau! / --- / Bé sou mal pràtic / --- / als dir no us puc: / may haureu *suc* / si no feneu [?]¹ / e no premeu / fort la taronja: / tal és la monja! / Què us dic? Dormiu? / --- / Vós Joseph sou, / lo egipcià... / valencià / fósseu cuidava», JRoig. *AlcM* cita encara els *Scacs* de Cèssulis, també S. xv.

En la tradició lexicogràfica des del Busa-N.: «*suc* de sulla» ['xulla']. «Les abelles --- lo *suc* que prenen de les flors, del qual se fa la mel ---», «DE CUYNAR --- rodar l'ast --- posar debax la grexonera, per pendre lo *suc*: ad succum colligendum», «POTATGES *suc* per untar lo pa: embemma, -atis, iusculum --- salsa ---», OPou (*TbPu.*, 88, 225, 191). Mot fins avui d'ús general a tot el domini, fins al cim dels Pirineus i les Illes (eiv. «*such*: jugo», PzCabr.).

Encara que en mss. llatins coexisteixen *sūcus* i *sucus*, sembla que és *sucus* la grafia més autoritzada (encara que alguns llatinistes han dubtat, cf. Leumann-Stolz, *Latein. Gramm., Laut- u. Formenlehre*, 1926, 132, 201; Pellegrini, *St. It. d. Fil. Cl.* xvii, 376), en tot cas la quantitat llarga ja està documentada mètricament des de Plaute (Ernout-M.) i inequívocament per les llengües romàniques; fins i tot si es tractés d'una geminació expressiva de la -c- (i si vingués de -g + -k-, a *fortiori*), davant -cc- la u probablement s'hauria abreuïat (cf. *κύππα*), per tant *succus* és ja difícil des del punt de vista llatí.

Les llengües romàniques acaben de decidir-ho. Entre aquestes, el cat., oc., fr., roms. *suc*, arag. *suco* (Puyoles-Valenzuela), no donen resposta a aquesta qüestió, però l'it. *sugo*, el cast. *jugo* i engad. *zūj* exigeixen *sūcus* (REW, 8419);² i els mots cèltics ir. ant. i brit. *sūg*, manlleus segurs del llatí, també demanen base llatina amb -c- simple. Cert que en català els derivats *sucós* i *sucar* podrien fer pensar en -cc-, però no són tan antics ni importants que no els mirem com a secundaris, i els derivats *sūCIDUS* i *EXSŪCARE* (> *EIXUGAR*, port. i cast. *enxugar*, it. *asciugare*, fr. *essuyer* etc.), ja llatins, incomparablement més importants, i amb resposta romànica inequívoca i unànime, acaben de decidir el dubte a favor de *sūcus*.

En castellà, per influència del verb *enxugar* (*enju.*), el substantiu *sugo* es tornà *xugo* (*ju.*); no han mancat en cat. formes semblants, val. *čúč* (Escrig grafia «*juch*»

o *jugo*); *xuco* 'borratxo' a l'Alguer (Toda: *DAG.*); Belv. registra un dialectal *xucar* per *sucar*. També hi ha *xucar* en ross., però aquí amb el sentit de *XUCLAR*: funcionant, doncs, com una mena de variant d'aquest verb (veg.).

DERIV.: *Sucós* [S. xv, Màcer, «*sucós*: *sucidus*, *sucosus*»]; *sucositat*; *malsucós*. *Sucar* [DTo. 1647: «*intingere panem in embemmate, jusculo, buccam panis cultro vel furcinulis affixam intingere in embemmate*»], mot usual en tot el territori lingüístic, fins a les Alberes (cf. *suca-mulla*) i enllà, les Illes (eiv. «*sucà*: exprimir»), PzCabr., i fins al val. (contra el que s'entén d'*AlcM*); cf. la frase proverbial «qui *suca*, no trau tròs», Salvà (*Callosa d'En S.* II, 125); i fins als xurros, car *sucar* «untar» s'usa en el Baix Aragó (a Cantavella, segons Puyoles-Valenzuela). Fig. 'participar en un negoci profitós': «hi *sucan* tots els curials de la província, guarnint --- un tal entrellat d'incidents --- y provisions, que ja ho hi ha qui ho entengui», MrnVayreda (*Sang Nova I*, § 8, 60); era, però, una innovació, car Eiximenis encara deia «moltes n'hi ha / qui *muylen* aquí'l pa» (*EntreDL I*, 188)=cast. *mojar el pan*, port. *molhar a sopa, o pão*.

Dessucar, -ada, adj. 'eixut, inexpressiu' en Eiximenis (*Dones, DAG.*); 'sense substància' fi S. xv, *Procés de les Olives* (*AlcM*, però no és en cat. la cita que dóna d'AFebrer, sense valor en tot cas, i fins sembla ser d'un mot it. inconnex amb *suc*); important l'acc. agrícola 'depauperat de substància fèrtil' que documenta en Miquel Agustí (1617), i que ja recull Lacav. Continua essent molt viu pertot com a terme de tècnica popular agrícola. A l'Emp.: «la terra de blat cansada, / fent-hi prat s'és reposada, / que ab pocs anys té restaurat / lo prat, tot camp *dessucat*» Fages de Romà (1849), *Cartilla Rural*, 65.2; i sembla restar encara més vivaç entre els pagesos valencians, car allà on Fages usa *depauperat* (307), l'adaptació valenciana, allí i en altres passatges, recorre pertot a *dessucat*: «si 'l camp està *dessucat*, / vol cultiu més esmerat» (20.8f.), «y per *dessucat* qu'estiga, / te'l restaura sens fatiga» (52.3, i de nou, 52.12).

¹ Chabàs no fa constar el que porta el ms. ni les eds. antigues, i en nota ens fa saber que hi ha en JRoig *fenella* i *fesa*, citant passatges del *Spill* on figuren, i ens dóna a conèixer que hi ha hagut un verb *fen dre* en català, com *findere* en llatí, coses notables! Hem de desconfiar? *Fendre* és possible, si bé potser seria més propi *obrir* o *tallar* o *partir*. Però com que del que es tracta és de... masegar i palpar la cínica monja, i en l'operació de treure suc és més important l'esprèmer o masegar bé el fruit, que el partir la taronja, ens preguntem si no seria *fenyeu* (verb que potser ell no coneixia?)—² En portuguès hi ha *suco* però també hi hagué *sugo*; el fr. *suc* si fos originari també suposaria *succus*, però com que és mot molt menys important i popular que el seu concurrent *jus*, i *suc* no s'hi documenta fins a 1488, és evident que és un cultisme; i el mateix deu ser en portuguès.